

ЗБОРНИК НАРОДНОГ МУЗЕЈА СРБИЈЕ RECUEIL DU MUSÉE NATIONAL DE SERBIE

СЕПАРАТ / SÉPARÉ

САША М: БРАЈОВИЋ

РЕЦЕНЗИЈА КЊИГЕ: СОФИЈА КАЈТЕЗ, „ПОД ЛУПОМ РЕСТАУРАТОРА:
ХОЛАНДСКИ ПЕЈЗАЖ ЈАНА ВАН ГОЈЕНА.
ИСТРАЖИВАЊА, АНАЛИЗЕ, КОНЗЕРВАТОРСКО-РЕСТАУРАТОРСКИ ТРЕТМАН“

XXV – 2

ИСТОРИЈА УМЕТНОСТИ
HISTOIRE DE L'ART

MMXXII

Саша М. БРАЈОВИЋ

*Универзитет у Београду, Филозофски факултет –
Одељење за историју уметности, Београд*

**РЕЦЕНЗИЈА КЊИГЕ: СОФИЈА КАЈТЕЗ,
„ПОД ЛУПОМ РЕСТАУРАТОРА: ХОЛАНДСКИ ПЕЈЗАЖ ЈАНА
ВАН ГОЈЕНА. ИСТРАЖИВАЊА, АНАЛИЗЕ, КОНЗЕРВАТОРСКО-
РЕСТАУРАТОРСКИ ТРЕТМАН“**

Свој изузетан углед у домаћој и иностраној стручној јавности Софија Кајтез, рестауратор саветник, стекла је беспрекорним конзерваторско-рестаураторским захватима на најдрагоценијим сликама Народног музеја Србије. Утемељене на сувереном познавању савремених технолошких поступака, свеобухватном увиду у контекст настанка уметничких дела, темељном преиспитивању естетских и етичких начела рестаурације, стрпљивом и преданом раду, те захвате је описала у стручним текстовима и на предавањима, а последњи је крунисала књигом Под лупом рестауратора: Холандски пејзаж Јана Ван Гојена. Истраживања, анализе, конзерваторско-рестаураторски третман, у издању Народног музеја Србије, едиција Заштита културног наслеђа. У књизи се сабира вишегодишња посвећеност (од 2013. године) рестаурацији наведене слике, оштећене протоком времена и ранијим интервенцијама.

Кајтез је слику Холандски пејзаж Јан ван Гојена из 1647. године (уље на дрвету, Народни музеј Србије, откуп из колекције Ђорђа Бибе из 1948) оживела стручним конзерваторско-рестаураторским поступком и студиозном анализом у књизи. Почетна поглавља предочавају уметничко сазревање пејзажисте који се убраја у најпознатије тзв. „златног доба холандског сликарства“. Она указује на промене Гојеновог стила, изазване популарношћу пејзажног жанра у напредној холандској средини, под утицајем других уметника и стеченом сигурношћу. Ликовном и техничком анализом, као и свеобухватним увидом у Гојеново дело, ауторка спознаје да је слика израз његове зреле фазе у којој је досегао најфинији уметнички израз

и виртуозност. Холандски пејзаж описује се као дело прочишћене композиције, дочаране дубине простора, префињене текстуре, флуидних потеза, што заједно ствара атмосферу хармоније и спокоја.

Потом се читалац уводи у свет тадашњих сликарских поступака и материјала. На основу пажљивог проучавања Гојенове слике, као и опсежне литературе (наведене на крају књиге) и консултовања са водећим стручњацима из области холандског барокног сликарства, ауторка анализира процес настанка слике – цртеж, композицију, потезе, избор и начин припреме подлоге, пигментата и везива. Тиме дочарава укупан мисаони и практични процес настанка уметничког дела.

Други део књиге посвећен је опису метода конзерваторских и техничких испитивања, анализи материјала и технике, стању очуваности и конзерваторско-рестаураторком третману Холандског пејзажа. Иако писан стручним језиком, овај део књиге је разумљив неупућеном читаоцу, најпре због тога што Кајтез опсежне хемијске и друге комплексне анализе, које је спровела, описује језгровито, оживљавајући их увидом у начин сликања холандских уметника, као и самог Гојена. Читав процес рада на слици дочаран је и изузетним фотографијама које су снимили Вељко Илић, виши фотограф Народног музеја Србије, и сама ауторка.

Кајтез суверено води читаоца кроз сложен, захтеван, естетски и етички обавезујући поступак обнове старе слике. Њему су претходиле опсежне и дуготрајне анализе, рађене у Физичко-хемијској лабораторији Народног музеја (у сарадњи са Институтом за нуклеарне науке Винча, Рударско-геолошким факултетом Универзитета у Београду и Републичким заводом за заштиту споменика културе). Након тих анализа донета је одлука до које мере се слика – потамнелих и промењених слојева ретуша, лака и преслика, мора подврћи процесу конзервације и рестаурације. У складу са високим професионалним стандардима своје струке, које је увек достојно заступала, ауторка истиче да је крајњи резултат тог процеса израз вештине, искуства и осећања за меру самог рестауратора. Данашњи изглед Холандског пејзажа, као и књига њему посвећена, потврђују да је мр Софија Кајтез све то имала у највећој могућој мери.

Зато је књига Под лупом рестауратора: Холандски пејзаж Јана Ван Гојена важна не само историчарима уметности и конзерваторима-рестаураторима већ и свима који желе да се упознају са процесом промишљања и стварања уметничког дела. Сведочанство је великог прегнућа да се, у име генерација које долазе, заштити и сачува драгоцену слику из Народног музеја Србије.

Saša M. Brajović, E-mail: sasabraj@gmail.com